

TALE

til brug ved besvarelsen den 29. april 2010 af samrådspørgsmål AY og AZ stillet af Folketingets Retsudvalg efter ønske fra Karen Hækkerup (S) (Alm. del)

Samrådsspørgsmål AY

Ministeren bedes redegøre for det stigende antal børn, der sidder i voksefængsel og om ministeren finder, at det er tilfredsstillende med denne udvikling, især når der henses til, at bl.a. Børnerådet i flere omgange har gjort opmærksom på, at det at unge under 18 år sidder i voksefængsel strider mod Børnekonventionen.

Samrådsspørgsmål AZ

Ministeren bedes redegøre for, hvordan han mener udviklingen med stigende antal børn i voksefængsler kan vendes, herunder om ministeren mener, at udviklingen afspejler, at regeringen lægger vægt på at kommunerne sikrer, at der er det nødvendige antal pladser på sikrede institutioner, jf. den tidligere justitsministers svar på samrådsspørgsmål Q og R, og hvilke initiativer regeringen vil tage i forhold til kommunerne for på en bedre måde at sikre, at det nødvendige antal pladser findes.

Svar:

1. Retsudvalget har stillet to samrådsspørgsmål vedrørende unge under 18 år i voksefængsler samt antallet af sikrede pladser. Jeg vil tillade mig at besvare spørgsmålene samlet.

Jeg vil gerne starte med at slå fast, at jeg er helt enig i, at unge lovovertrædere under 18 år, der varetægtsfængsles eller skal afsones en ubetinget fængselsstraf, som udgangspunkt bør placeres

uden for fængsler og arresthuse, f.eks. i en social institution for børn og unge.

Jeg vil også gerne slå fast, hvad Børnekonventionen siger om emnet. Konventionen bestemmer, at anholdelse, tilbageholdelse eller fængsling af en ung under 18 år skal følge lovens forskrifter og kun må bruges som en sidste udvej og for det kortest mulige passende tidsrum. Konventionen bestemmer også, at enhver ung under 18 år, der er berøvet friheden, skal holdes adskilt fra voksne, medmindre en sådan adskillelse ikke anses at tjene den unges tarv.

Det er altså ikke et ubetinget krav, at de unge skal holdes adskilt fra voksne indsatte, og på samme måde følger det af De Europæiske fængselsregler – som er en rekommandation fra Europarådet – at der er sjældne tilfælde, hvor det ikke nødvendigvis tjener børn bedst at være adskilt fra voksne, f.eks. hvis der er meget få børn i fængselssystemet.

2. Jeg er jo blevet bedt om at redegøre for udviklingen i antallet af 15-17-årige, som sidder i fængsel. Men først vil jeg lige redegøre for de relevante regler på området.

Frihedsberøvelse af børn og unge i forbindelse med en straffesag kan ske enten ved varetægtsfængsling eller som led i afsoning af den idømte straf.

De almindelige regler i retsplejeloven om varetægtsfængsling gælder også for unge i alderen 15-17 år, og betingelserne for va-

retægtsfængsling er altså som udgangspunkt de samme som for voksne personer over 18 år.

Det følger dog også af retsplejeloven, at varetægtsfængsling ikke kan anvendes, hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig. Ved denne proportionalitetsafvejning kan det indgå, at sigtede er under 18 år.

Ved varetægtsfængsling af en 15-17-årig er udgangspunktet ikke, at den unge anbringes i et arresthus. Hvis der sker varetægtsfængsling af en person under 18 år, kan retten således med samtykke fra den pågældende bestemme, at der skal ske såkaldt surrogatfængsling – typisk anbringelse i en sikret døgninstitution – hvis formålet med varetægtsfængslingen kan opfyldes på denne måde.

Og udgangspunktet for anklagemyndigheden er, at der i tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om varetægtsfængsling af en person under 18 år, skal nedlægges påstand om anbringelse af den unge på en sikret døgninstitution, hvis den unge samtykker i en sådan anbringelse. Anklagemyndigheden kan dog undlade at nedlægge en sådan påstand, hvis sigtelsen angår særlig grov eller farlig kriminalitet.

Det udelukker ikke varetægtsfængsling, at der ikke med det samme kan findes en sikret institutionsplads til den unge, men politiet skal i så fald sikre, at den unge efter varetægtsfængsling-

gen overføres til en sikret institution, så snart der er en plads. Denne fremgangsmåde er tiltrådt af Højesteret i en kendelse af 3. juli 2008.

Udgangspunktet er altså, at unge under 18 år, der varetægtsfængsles, ikke anbringes i et arresthus, men på en sikret institution for unge. Anbringelse i arresthus sker kun, hvor der er tale om særlig alvorlig kriminalitet, eller som en midlertidig anbringelse med henblik på overførsel til en sikret institution.

Jeg vil nu gå over til spørgsmålet om afsoning. Her er det sådan, at hvis en person under 18 år idømmes en ubetinget fængselsstraf, vil den pågældende normalt ikke skulle afsone straffen i et fængsel.

Efter straffuldbyrdsloven skal personer under 18 år, som skal afsone en ubetinget frihedsstraf, anbringes i socialt regi eller en af Kriminalforsorgens pensioner, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel eller arresthus. Den unge skal endvidere samtykke i en anbringelse uden for fængsel eller arresthus.

De afgørende hensyn til retshåndhævelsen, der kan tale imod en anbringelse uden for fængsel eller arresthus, kan f.eks. vedrøre kriminalitetens art, den dømtes farlighed samt erfaringer fra tidligere institutionsophold, hvor den unge måske har optrådt voldeligt eller er stukket af.

I praksis foregår det på den måde, at Direktoratet for Kriminalforsorgen på baggrund af en indstilling fra den lokale afdeling af Kriminalforsorgen i Frihed beslutter, hvor den unge skal anbringes. Det vurderes i den forbindelse, hvilken afsoningsform der skønnes at være mest relevant for den unge. Det kan være anbringelse på en institution uden for kriminalforsorgen, typisk en åben institution, eller på en af kriminalforsorgens pensioner, eller det kan være afsoning i elektronisk fodlænke, hvis dommen er på 3 måneder eller derunder.

Udgangspunktet er altså, at unge under 18 år, der skal afsone en ubetinget fængselsstraf, anbringes uden for fængslerne, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod det.

3. Jeg vil nu tage fat på udviklingen i antallet af unge under 18 år i fængsler og arresthuse. I 2007 havde 607 unge under 18 år tilsammen 698 indsættelser i de danske fængsler og arresthuse. Ud af de 698 indsættelser vedrørte 672 anholdelser eller varetægtsfængslinger og 26 indsættelser vedrørte afsoninger.

I 2008 havde 718 unge under 18 år tilsammen 840 indsættelser i fængsler og arresthuse, hvoraf 802 indsættelser vedrørte anholdelser og varetægtsfængslinger og 38 vedrørte afsoning.

I 2009 havde 670 unge under 18 år tilsammen 783 indsættelser i fængsler og arresthuse, hvoraf 754 indsættelser vedrørte anholdelser og varetægtsfængslinger og 29 vedrørte afsoning.

Udviklingen kan også opgøres som det gennemsnitlige daglige belæg af unge under 18 år i fængsler og arresthuse.

Det gennemsnitlige daglige belæg af unge indsatte i fængsler og arresthuse i 2007 var 14,7, hvoraf 6 afsonede en fængselsstraf og 8,7 var anholdte eller varetægtsfængslede.

I 2008 var det gennemsnitlige daglige belæg 20,4, hvoraf 7,1 afsonede en fængselsstraf og 13,3 var anholdte eller varetægtsfængslet.

Og i 2009 var det daglige belæg 24,3, hvoraf 7,2 afsonede en fængselsstraf og 17,1 var anholdte eller varetægtsfængslet.

Tallene viser en stigning fra 2007 til 2009 med hensyn til indsættelse af 15-17-årige unge i fængsel. Det hører dog med til billedet, at der i mange tilfælde er tale om meget korte indsættelser. Der er således tale om, at over halvdelen af indsættelserne har varet højst 3 dage. Som eksempel kan jeg nævne, at ud af de 783 indsættelser, der har været i 2009, har 312 af indsættelserne varet 0-1 dag og 101 af indsættelserne har varet 2-3 dage.

4. Når man skal vurdere tallene og dermed omfanget af unge i fængsler, mener jeg, at vi bliver nødt til også at se på, hvordan Kriminalforsorgen tager sig af de unge indsatte. Det er et emne, som er udførligt behandlet i mit svar af 12. april 2010 på spørgsmål nr. 385 fra Retsudvalget, og jeg vil her kun ridse hovedlinjerne op.

Kriminalforsorgen indførte efter Danmarks tilslutning til Børnekonventionen en ordning, hvor unge indsatte var adskilt fra voksne. Erfaringerne viste imidlertid, at ordningen ofte var forbundet med store ulemper for de unge. Det skyldes bl.a., at der som nævnt er meget få unge anbragt i fængsler og arresthuse.

I dag er der i stedet fastsat regler i en særlig bekendtgørelse om behandlingen af unge, der anbringes i kriminalforsorgens institutioner, som skal sikre, at de unge beskyttes mod uheldig påvirkning fra voksne.

Efter bekendtgørelsen gælder det generelt, at hvis en institution modtager en ung varetægtsarrestant eller domfældt, skal man snarest muligt søge at etablere et særligt behandlingsprogram for den pågældende med udgangspunkt i den unges motivation og samlede forudsætninger. Det kan for eksempel bestå i et undervisnings- eller aktiveringstilbud.

Unge varetægtsarrestanter fra provinsen anbringes som udgangspunkt i et arresthus i nærheden af det sted, hvor han eller hun bor eller har anden personlig tilknytning. Der skal ved placeringen tages hensyn til institutionens aktuelle belægssammensætning og mulighederne for at iværksætte særlige behandlingsprogrammer.

Den unge skal anbringes på den afdeling, hvor hensynet til at beskytte den unge mod uheldig påvirkning fra medindsatte bedst tilgodeses. Den unge må ikke uden godkendelse fra Direktoratet for Kriminalforsorgen dele opholdsrum med indsatte over 17 år, og personalet skal løbende overveje, om der er indsatte, som den

unge kan have fællesskab med. Hvis det ikke er muligt at tillade den unge fællesskab i den pågældende institution, skal det overvejes at overføre den unge til en institution, hvor det kan lade sig gøre at etablere et passende fællesskab.

Unge varetægtsfængslede fra Københavnsområdet placeres på en afdeling i Vestre Fængsel, hvor de skærmes i forhold til de øvrige indsatte. De unge har på afdelingen egen gårdtur og eget fællesskab. Der er tilknyttet en pædagogisk assistent samt særlig socialrådgiver- og lærerbistand til afdelingen. De unge har derudover adgang til en gymnastiksal og et opholdsrum, hvor man samler de unge hver dag.

Unge afsoning af en ubetinget frihedsstraf sker som nævnt som hovedregel uden for fængslerne. I de få tilfælde, hvor afgørende retshåndhævelsessyns taler imod anbringelse uden for fængsler og arresthuse, eller hvor unge ikke ønsker at give samtykke til en anbringelse uden for fængslerne, anbringes den pågældende som udgangspunkt i det åbne fængsel i Jyderup. Derudover kan de unge anbringes i lukket regi i Statsfængslet i Ringe, Anstalten ved Herstedvester eller i et arresthus.

I det åbne fængsel i Jyderup har Direktoratet for Kriminalforsorgen etableret en ordning, hvor de unge anbringes i en særlig afdeling med personale, der er uddannet til at tage sig af dem, og hvor de unge udover egne aktivitetsrum kan tilbydes socialpædagogisk støtte i form af en tværfaglig indsats.

Unge, der skal afsone i lukket regi, anbringes fortrinsvis i en særlig afdeling for unge i Statsfængslet i Ringe. Unge over 17 år, der har et særligt behandlingsbehov, og som skønnes ikke at ville dominere de yngre indsatte, kan efter en konkret vurdering også anbringes på afdelingen. Målet for ungeafdelingen i Statsfængslet i Ringe er at sikre en hensigtsmæssig og ordentlig afsoning for den lille gruppe unge, som ikke kan rummes andre steder, ved at yde en individuel pædagogisk indsats i forhold til den enkelte i det omfang, det er muligt under de givne forhold og tidsmæssige rammer.

Det er min klare opfattelse, at de gældende regler for behandlingen af unge under 18 år i fængslerne er i harmoni med Børnekonventionens bestemmelse om, at børn, der er berøvet friheden, skal holdes adskilt fra voksne, medmindre en sådan adskillelse ikke anses at tjene den unges tarv.

5. Det ændrer imidlertid ikke ved mit overordnede synspunkt om, at unge under 18 år, som varetægtsfængsles eller som idømmes en ubetinget frihedsstraf, som udgangspunkt bør placeres uden for fængsler og arresthuse.

Eller sagt med andre ord: Unge under 18 år bør kun placeres i fængsler og arresthuse, når det er en god grund til det, f.eks. fordi afgørende hensyn til retshåndhævelsen – som jeg var inde på tidligere – taler imod anbringelse uden for fængselssystemet.

Vi skal altså så vidt muligt undgå, at unge under 18 år placeres i fængsler eller arresthuse, fordi der ikke er plads på andre relevan-

te institutioner. Det er et faktum, at unge, der varetægtsfængsles, i nogle tilfælde anbringes i arresthus, fordi der ikke er plads på en sikret institution. Og det er selvfølgelig et problem, som vi skal gøre noget ved.

6. Spørgsmålet om etablering af de fornødne antal sikrede pladser på døgninstitutioner for unge under 18 år hører under socialministeren.

Socialministeriet har oplyst, at det er kommunerne, der har ansvaret for at sikre, at der er det nødvendige antal sikrede pladser. Det er også kommunerne, der har det økonomiske ansvar for de sikrede pladser. I praksis er det regionsrådene, der efter aftale med kommunalbestyrelserne etablerer de sikrede døgninstitutioner, og koordinerer, hvor i landet pladserne skal etableres.

Kommuner og regioner drøfter og aftaler i de såkaldte rammeaftaler, hvorvidt der er behov for nye sikrede pladser og i givet fald hvor mange.

Som følge af disse drøftelser, blev det i rammeaftalerne for 2009 vedtaget at etablere 15 nye sikrede pladser. I forbindelse med finanslovsaftalen for 2008 blev der afsat 16 mio. kr. til nye sikrede pladser. De 16 mio. kr. har medfinansieret de 15 aftalte pladser.

10 af pladserne fra rammeaftalen for 2009 er på nuværende tidspunkt blevet etableret gennem en ombygning af eksisterende institutioner. De resterende 5 pladser afventer færdiggørelsen af en

ny institution i Nordjylland. Denne institution forventes færdigbygget i 2011.

Kommunerne og regionerne har i rammeaftalerne for 2010 besluttet at etablere yderligere 15 nye sikrede pladser. 5 af disse pladser placeres i Nordjylland og forventes færdige i september 2011. De resterende 10 pladser placeres i Københavns kommune på en nybygget institution, der forventes at være færdigbygget i januar 2012 (pladserne i Københavns Kommune afhænger dog af en endelig politisk godkendelse i Borgerrepræsentationen).

De indgåede rammeaftaler viser efter min opfattelse, at både kommuner og regioner er meget bevidste om deres ansvar på dette område.

Regeringen har herudover i forbindelse med lovforslaget om nedsættelse af den kriminelle lavalder fra 15 år til 14 år afsat 52,8 mio. kr. i 2010 og 26,4 mio. kr. årligt fra 2011 til oprettelse og drift af 24 nye sikrede pladser. Midlerne er indbudgetteret på finansloven for 2010.

I forbindelse med Socialministeriets lovforslag om skærpelse af reaktionsmulighederne over for kriminalitetstruede børn og unge er der videre afsat 4,4 mio. kr. i 2010 og 2,6 årligt fra 2011 til oprettelse og drift af yderligere 2 nye sikrede pladser.

Disse 26 nye sikrede pladser forventes færdige i løbet af 2010 og 2011 med følgende plan:

I Region Syddanmark forventes der i november 2010 at være etableret 5 midlertidige pladser, som alene skal fungere, til der i november 2011 forventes at være etableret 10 permanente pladser i Region Syddanmark.

I Region Midtjylland forventes der i marts 2011 at være etableret 4 midlertidig pladser, som alene skal fungere, til der i december 2011 forventes at være etableret 4 permanente pladser i Region Midtjylland.

I Region Sjælland forventes der i februar 2011 etableret 5 permanente pladser samt i maj 2011 forventes der yderligere 5 permanente pladser etableret.

I Region Hovedstaden forventes der i august 2010 etableret 2 permanente pladser.

Samlet set er der siden 2008 afsat midler til i alt 56 nye sikrede pladser.

7. Regeringen har ud over at sikre, at der etableres nye sikrede pladser, også taget en række andre initiativer, som vil kunne medvirke til at lette presset på de sikrede institutioner og holde unge under 18 år ude af kriminalitet og dermed også ude af fængslerne.

I Socialministeriets lovforslag om skærpelse af reaktionsmuligheder over for kriminalitetstruede børn og unge indgår bl.a. en ændring af finansieringsreglerne for unge, der opholder sig på

Kriminalforsorgens institutioner samt for unge på sikrede institutioner, der er i varetægtssurrogat eller afsøner en dom.

Den nye ordning skal give kommunerne et økonomisk incitament til at forebygge, at unge kommer ud i kriminalitet og dermed får behov for placering på en sikret institution eller på en af Kriminalforsorgens institutioner. Kommunerne vil ligeledes få et økonomisk incitament til hurtigt at finde en plads til kriminelle unge, der efter modtagelsen af en dom sidder i varetægtssurrogat på en sikret institution, men som ikke skal afsone dommen på den sikrede institution.

I regeringsudspillet ”Mere konsekvens, opfølgning og omsorg – en markant styrket indsats mod ungdomskriminalitet” fra oktober 2009 indgår desuden en lang række kriminalpræventive tiltag. Disse tiltag skal medvirke til at hjælpe de unge, som allerede har begået kriminalitet, til at komme ud af kriminaliteten, samt modvirke at unge, der er i fare for at slå ind på en kriminel løbebane, bliver kriminelle.

Blandt tiltagene er bl.a.

- en styrket helhedsorienteret gadeplansindsats i belastede boligområder med megen kriminalitet,
- en tidligere identifikation af kriminalitetstruede børn og unge, så der kan igangsættes en målrettet indsats overfor denne gruppe af børn,
- en ordning, så kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge får tilbudt en mentor,

- en styrket uddannelsesindsats i Kriminalforsorgens institutioner, så alle unge efter behov får tilbud om skolegang til og med 10. klasse, og
- et individuelt ”udslusningstilbud” fra hjemkommunen til alle unge, der har været frihedsberøvet, f.eks. om tilknytning af en fast kontaktperson og uddannelse.

8. Hvis jeg lige skal sammenfatte, så kan jeg altså bekræfte, at der i de seneste år har været en stigning i antallet af indsatte 15-17-årige i fængsler og arresthuse. Det betyder ikke, at Danmark behandler de unge på en måde, der er i strid med Børnekonventionen. Men det er selvfølgelig et problem, og regeringen er da også i fuld gang med at gøre noget ved det.

Som jeg har redegjort for, er der desuden siden 2008 afsat midler til etablering af 56 nye sikrede pladser, så mangel på sådanne pladser ikke skal betyde, at unge under 18 indsættes i fængsel eller arresthus.

Regeringen har endvidere taget initiativ til en ændring af finansieringsreglerne for unge, der opholder sig på Kriminalforsorgens institutioner samt for unge på sikrede institutioner, der er i varetægtssurrogat eller afsoner en dom. Dette skal som nævnt give kommunerne et økonomisk incitament til at forebygge, at unge anbringes på sikrede institutioner.

I det hele taget er den absolut mest fordelagtige vej til at holde de unge ude af fængslerne at holde de unge ude af kriminalitet. Og

her har regeringen som nævnt lanceret en lang række kriminalpræventive tiltag over for de unge.

Tak.